

ОСВІТА
ТА СУСПІЛЬСТВО

ОРГАНІЗАЦІЯ
ТА УПРАВЛІННЯ

МЕТОДОЛОГІЯ
ОСВІТИ

МІЖНАРОДНЕ
СПІВРОБІТНИЦТВО

ЛІТОПИС

НОВИЙ КОЛЕГІУМ

2
2025

Деякому городу нрав и труд...

Видатний український
філософ та поет
ГРИГОРІЙ СКОВОРОДА
викладав
у Харківському колегіумі,
який було засновано у стінах
Свято-Покровського монастиря
в 1726 році

НОВИЙ
КОЛЕГІУМ

НОВИЙ КОЛЕГІУМ

№2 2025 (118)

Рік заснування: 1999.

Рішення Національної ради України
з питань телебачення і радіомовлення
№1984 від 28.12.2023.
ISSN: 1562-529X (Print)

ЗАСНОВНИК:

Харківський національний
педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди

РЕДАКЦІЯ

Ю. Д. БОЙЧУК,
головний редактор

Л. О. БЕЛОВА,
заступник головного редактора

О. П. КОТУХ,
відповідальний редактор

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ
Україна, 61002, Харків,
вул. Алчевських, 29.
тел.: +38 (093) 688-43-30,

E-mail: newcollegium.journal@gmail.com
[http://journals.hnpu.edu.ua/index.php/
newcollegium](http://journals.hnpu.edu.ua/index.php/newcollegium)

Затверджено вченою радою
ХНПУ ім. Г. С. Сковороди,
протокол №6 від 22.05.2025

**Журнал внесено до переліку
наукових фахових видань України
з педагогічних наук, категорія "Б"**

**Видається за сприяння
Спілки ректорів вищих навчальних
закладів Харківської області
та Харківського університетського
консорціуму,
за підтримки Департаменту науки
і освіти Харківської обласної
військової адміністрації**

НОВИЙ КОЛЛЕГІУМ

НАУКОВИЙ ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЖУРНАЛ

ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ

РЕДАКЦІЙНА РАДА

К. В. АСТАХОВА, доктор історичних наук, професор, Україна

В. С. БАКІРОВ, доктор соціологічних наук, професор, академік НАН
України, член-кореспондент НАПН України, Україна

Л. О. БЕЛОВА, доктор соціологічних наук, професор, Україна

С. В. БЕРЕЖНА, доктор філософських наук, професор, Україна

В. О. БОГОМОЛОВ, доктор технічних наук, професор, Україна

Ю. Д. БОЙЧУК, доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН
України, Україна

Т. В. ГРИГОРЕНКО, доктор педагогічних наук, професор, Україна

Т. О. ДОВЖЕНКО, доктор педагогічних наук, професор, Україна

М. В. ІКОННИКОВА, доктор педагогічних наук, професор, Україна

А. І. КУЗЬМІНСЬКИЙ, доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України, Україна

С. Є. ЛУПАРЕНКО, доктор педагогічних наук, професор, Україна

В. С. ПОНОМАРЕНКО, доктор економічних наук, професор,
академік НАПН України, Україна

Н. О. ПОНОМАРЬОВА, доктор педагогічних наук, професор, Україна

В. В. СОКУРЕНКО, доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент Національної академії правових наук України,
Україна

Т. О. СТРИЛКОВА, доктор технічних наук, професор, Україна

В. В. ТРЕТЬКО, доктор педагогічних наук, професор, Україна

Ірина ЕНГЕНЕСС, професор, Університетський коледж Остфольда,
Норвегія

Тереза ЯНИЦКА ПАНЕК, професор PUSB, Державний університет
Стефан Баторій в Скерневице, Польща

Франтішек ШЛЬОСЕК, доктор наук хабілітований, професор,
іноземний член НАПН України, директор Інституту педагогіки
Академії спеціальної педагогіки імені Марії Гжегожевської у Варшаві,
Голова Наукового товариства «Польща-Україна»

ЗМІСТ

ОСВІТА ТА СУСПІЛЬСТВО

НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ТА ВИКЛАДАЧ: ЗМІНИ ВЕКТОРІВ ВЗАЄМОЗАЛЕЖНОСТІ

XXIII Міжнародна науково-практична конференція
Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія»
Харків, 7 лютого 2025 року

<i>Астахова К.</i> Академічна спільнота як цінність та інструмент збереження інституту освіти.....	5
<i>Гога Н.</i> Збереження та підтримка ментального здоров'я викладача в сучасному навчальному закладу	8
<i>Іванова О.</i> Науково-дослідна робота як форма комунікації навчального закладу зі стейкхолдерами.....	10
<i>Панченко Д.</i> Науково-методична рада — інструмент комунікації між викладачем та університетом.....	12
<i>Посохов С.</i> Квазіпублічність в освіті як прояв посткультури	15
<i>Хільковська А.</i> Стратегії ефективної комунікації між університетом та закордонними викладачами.....	18

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА УПРАВЛІННЯ

<i>Милютченко І.</i> Досвід організації підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників ЗВО.....	22
<i>Постригач Н.</i> Розвиток змісту практичної підготовки майбутніх учителів у Туреччині	28
<i>Микитюк С., Денисова О.</i> Ботанічний сад ХНПУ імені Г. С. Сковороди як ресурс у підготовці майбутніх фахівців	35
<i>Шленьова М.</i> Сталий розвиток як парадигма глобального прогресу в контексті професійно-орієнтованої підготовки майбутніх фахівців з бібліотечної, інформаційної та архівної справи (англ.).....	41
<i>МО Гуаньсян.</i> Освітнє середовище університету як динамічна система факторів впливу на формування управлінської компетентності майбутнього менеджера (англ.)	49

МЕТОДОЛОГІЯ ОСВІТИ

<i>Вовк О., Куделко С.</i> Метод проєктів при проведенні краєзнавчої практики у системі підготовки бакалаврів-істориків (досвід Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна).....	56
<i>Северин Н.</i> Інформаційно-комунікаційні технології як ефективний шлях до якісної освіти в умовах воєнного стану	62
<i>Радзішевська Є., Рисована Л., Гранкіна С., Алексеєнко Р.</i> Інформація як фундамент сучасного суспільства і сфери охорони здоров'я.....	69
<i>Олійник О., Солошенко О., Васильєва М.</i> Технологія штучного інтелекту для навчання суспільствознавчих дисциплін: методичні підходи	78
<i>Руднева І.</i> “Спирання на повсякденність” як метод навчання іноземних мов дорослих студентів старше 45 років (англ.)	85
<i>Птушка А.</i> Особливості формування іншомовної комунікативної компетентності в процесі підготовки студентів технічних спеціальностей.....	92
<i>Прусак П.</i> Модель підготовки майбутнього психолога до коучингової діяльності	99
<i>Бойко В.</i> Розробка алгоритму побудови гістограми в середовищі бізнес-аналітики Power BI (англ.)	104

ЛІТОПИС

<i>Бойчук Ю., Борисенко Н., Небитова І.</i> Харківський колегіум: центр освіти Слобожанщини.....	109
<i>Мокроменко О.</i> Просвітницька діяльність Р. Оуена (з досвіду елементарної освіти Великої Британії XIX ст.).....	115

ІНФОРМАЦІЯ

Анотації.....	119
---------------	-----

Мова видання — українська, англійська.	Адреса редакції: Україна, 61002, Харків, вул. Алчевських, 29,
Художник обкладинки <i>О. Дербілова.</i>	E-mail: newcollegium.journal@gmail.com
Виконавець комп'ютерної верстки <i>В. Тарасенко.</i>	Оригінал-макет підготовлено і тираж надруковано в ПФ
При використанні матеріалів журналу посилання на «НК» обов'язкове.	«Колегіум», 61093, Харків, вул. Іллінська, 57/121, тел. +38 (093) 688-43-30. Свідоцтво про держреєстрацію: серія КВ № 16592-5064ПР від 23.04.2010.
Точка зору редакції може не співпадати з точкою зору авторів.	
Підп. до друку 27.06.2025. Формат 60×84/8. Папір офсетний.	
Друк цифровий. Умов. друк. арк. 15,7. Облік-вид. арк. 12,4.	
Тираж 300 прим. Зам. № 117. Ціна договірна.	
Частина тиражу розповсюджується безкоштовно.	© «Колегіум», 2025.

Інформація як фундамент сучасного суспільства і сфери охорони здоров'я

*Євгенія Радзішевська,
Любов Рисована,
Світлана Гранкіна,
Роман Алексеєнко*

У сучасному світі інформація стала не лише стратегічним ресурсом, а й потужним інструментом управління суспільними процесами. Особливо це актуально для фахівців у сфері публічного управління та адміністрування, адже вони покликані забезпечувати ефективне функціонування державних інституцій, ухвалення виважених управлінських рішень та забезпечення інтересів суспільства. Саме тому освітній компонент «Інформаційна політика та цифровізація сфери охорони здоров'я» займає ключове місце в підготовці майбутніх управлінців в цій галузі.

Інформаційна політика охоплює широкий спектр питань: регулювання інформаційних потоків у сфері охорони здоров'я, державне управління медичними інформаційними ресурсами, кібербезпеку, протидію дезінформації щодо здоров'я, відкритість і прозорість медичних установ. Володіння цими знаннями дозволяє не лише розуміти механізми комунікації між державою, медичною спільнотою та суспільством, але й ефективно впливати на інформаційне середовище, забезпечуючи довіру громадян до системи охорони здоров'я та сприяючи її розвитку.

Особливе значення цей освітній компонент має в умовах війни, яку сьогодні переживає Україна. Інформаційний фронт став не менш важливим, ніж військовий, адже саме через інформацію формуються суспільні настрої щодо здоров'я, мобілізуються ресурси, протидіють ворожій про-

паганді та маніпуляціям у сфері охорони здоров'я. У таких умовах майбутні медичні управлінці мають оволодіти навичками стратегічного інформаційного планування, кризових комунікацій, розпізнавання фейкових новин у медичній сфері та ведення ефективної інформаційної політики системи охорони здоров'я.

Таким чином, вивчення дисципліни «Інформаційна політика та цифровізація сфери охорони здоров'я» є не просто необхідним, а життєво важливим для майбутніх фахівців у сфері охорони здоров'я. Це знання, яке дозволяє не лише ефективно виконувати свої професійні обов'язки, а й захищати інформаційний суверенітет держави, формувати стійке громадянське суспільство та сприяти зміцненню медичних інституцій. Тому студентам слід приділяти особливу увагу цій дисципліні, адже від їхньої компетентності та розуміння інформаційних процесів залежить здоров'я та добробут населення.

Інформація, її види та властивості

Натепер фраза «інформація керує світом» є не лише традиційним загальновідомим гаслом, а феноменом, що містить у собі доволі жорстку семантичну сутність. Термін «інформація» постійно використовується в усіх сферах нашого життя, а для медицини, що постійно стикається з проблемою прийняття рішень, є однією із суттєвіших її складових [1].

Загальних визначень поняття «інформація» існує чимало. Найбільш поширене

з них під інформацією розуміє факти, думки та дані, передані або описані за допомогою різних типів комунікації, як-от письмова, усна, візуальна та звукова форми. Це знання, якими діляться або отримують під час навчання, з інструкцій, розслідувань або новин та які поширюються через акт спілкування вербально, невербально, візуально чи через письмове слово. Інформація має різні назви, включаючи розвідку, повідомлення, дані, сигнал або факт [1, 2].

Наука інформатика підходить до визначення інформації з формальної точки зору, розглядаючи її як результат обробки даних, що утворює нову сукупність знань. У цьому контексті інформація трактується не просто як набір окремих фактів чи даних, а як структуровані відомості, що набувають змісту і значення після проходження певних процесів переробки, аналізу або інтерпретації.

Дані, які виступають сировиною для створення інформації, самі по собі є нейтральними відносно їхнього значення. Лише після їх систематизації, осмислення або зіставлення з іншими даними вони перетворюються на інформацію, що містить нові знання або відомості, які до цього були невідомими. Наприклад, набір чисел без контексту є просто даними, однак після їх обробки (наприклад, аналізу в економічному дослідженні) можна отримати нову інформацію про тренди ринку чи поведінку споживачів.

Отже, інформація — це не просто сукупність відомостей, а результат перетворення даних, який має практичне значення, сприяє генерації знань та слугує основою для подальшого розвитку науки, технологій та інтелектуальної діяльності.

За формою подання інформація буває текстова, числова, графічна, звукова та відео; за змістом її поділяють на фактичну, аналітичну та прогностичну; за призначенням — на наукову, технічну, соціальну та економічну.

Якість отриманої інформації оцінюється на підставі її властивостей, а саме:

- об'єктивність — відображення реального стану справ;
- повнота — достатність для прийняття рішень;
- точність — відповідність дійсності;
- актуальність — своєчасність її появи;
- достовірність — вірогідність, відповідність істині;
- корисність — цінність для користувача;
- цінність — вартість інформації як характеристики отриманих можливостей.

Роль інформації у розвитку суспільства

Інформація є рушійною силою суспільного розвитку. Вона сприяє пізнанню світу через наукові відкриття, забезпечує технологічний прогрес суспільства, надає можливості комунікацій через соціальні мережі та засоби масової інформації, підтримує управління шляхом прийняття рішень та плануванню.

Без інформації неможливим є розвиток сучасної економіки, що базується на електронній комерції та маркетингу, вона живить процеси глобалізації торгівлі, з'єднуючи підприємства з постачальниками та клієнтами по всьому світу та, нарешті, саме інформація формує громадянське суспільство, надаючи можливості для індивідуума брати участь у політичному житті країни.

Вияткова роль інформації у сучасному науково-технічному прогресі призвела до підходів до інформації як до ресурсу, що за своєю можливістю стоїть поряд з енергетичними, сировинними, фінансовими та іншими ресурсами. Інформація стала предметом купівлі — продажу, на її підґрунті формується загальний інформаційний ресурс суспільства.

Інформація є основою прогресу, оскільки дозволяє накопичувати та поширювати знання між поколіннями, вчитися на минулих помилках, спиратися на наявні знання та постійно впроваджувати інновації, стимулюючи технологічний прогрес. Наукові відкриття та технологічні прориви будуються на основі попередньо надбаної інформації та інформації з новіт-

ніх досліджень, що, зокрема, призводить до підвищення продуктивності праці, економічного зростання та до створення робочих місць.

Інформація є стимулом соціальних змін, адже вона відкриває громадянам нові можливості для розширення їхніх прав і свобод. Це досягається завдяки підвищенню рівня обізнаності у соціальних, політичних та особистісних питаннях. Доступ до актуальної, достовірної інформації дає людині інструменти для кращого розуміння навколишнього світу, дозволяючи їй орієнтуватися у складних суспільних процесах.

 днією з головних переваг доступу до інформації є можливість її аналізу, що сприяє розвитку критичного мислення. Люди починають не лише сприймати дані пасивно, але й ставити запитання, оцінювати джерела, співставляти факти та робити власні висновки. Це, у свою чергу, сприяє формуванню незалежної думки, яка базується на глибокому розумінні сутності проблеми, а не на емоціях чи стереотипах. У результаті громадяни стають спроможними приймати обґрунтовані рішення, які стосуються їхнього особистого життя, професійної діяльності чи політичної участі.

Крім того, інформація створює передумови для активного громадянського суспільства, в якому люди можуть ефективно взаємодіяти, відстоювати свої права та впливати на прийняття рішень. Наприклад, обізнаність у питаннях екології, охорони здоров'я чи економіки дозволяє громадянам обговорювати ці теми на суспільному рівні, вимагати відповідальності від влади та брати участь у реформах. Таким чином, інформація виступає каталізатором позитивних соціальних змін та сприяє побудові більш справедливого і відкритого суспільства.

Об'єднання людей зі спільними інтересами становить підґрунтя для розвитку громадських рухів, для соціальних і політичних змін, для функціонування демократії. Вільний, відкритий доступ до інформації дозволяє проводити громад-

ські дебати, стимулює уряди до відповідальності за свої дії та забезпечує участь усіх громадян у демократичному процесі.

Становлення та розвиток інформаційного сектора, рух багатьох видів інформації як товару вплинув на формування особливого ринку — ринку інформації. Цей процес став ключовим етапом у розвитку сучасного суспільства. Інформація почала сприйматися не лише як ресурс, а й як продукт з доданою вартістю, який можна купувати, продавати чи обмінювати. Формування ринку інформації відбулося завдяки декільком факторам. По-перше, це стрімкий розвиток інформаційних технологій, які зробили можливим створення, зберігання, обробку та передачу даних у великих масштабах. Розвиток інтернету дозволив інформації долати просторові та часові межі, перетворюючи її на глобальний ресурс. По-друге, сама природа інформації як нематеріального ресурсу, що може бути багаторазово використаний без втрати якості, зробила її унікальним економічним продуктом [3].

Ринок інформації характеризується високою динамічністю та інноваційністю. Тут зосереджені різні види інформаційних продуктів та послуг: від програмного забезпечення та цифрового контенту до аналітичних даних і консультаційних послуг. Також на ринку інформації діють свої специфічні закони: наприклад, значення має не лише якість, а й швидкість доступу до інформації, а також її ексклюзивність чи актуальність.

ажливим аспектом є те, що інформація стала товаром, здатним впливати на економічні та політичні процеси. Міжнародні корпорації, уряди держав та міжнародні організації інвестують значні ресурси у розвиток інформаційних систем та технологій, що дозволяє їм забезпечувати конкурентоспроможність та стабільність. Отже, ринок інформації не лише відображає сучасні економічні реалії, а й формує їх, виступаючи одночасно середовищем для розвитку інновацій і джерелом нових можливостей для людства.

Шроте, як будь-яке складне явище, інформація, інформаційні процеси генерують й чималі виклики, основним з яких є інформаційне перевантаження, через що буває важко відрізнити правду від вигадки та знайти надійні джерела. Дезінформація, поширення неправдивої або оманливої інформації може мати серйозні наслідки як для окремих особистостей, так і для суспільства у цілому. Достовірність інформації є однією з найбільш вразливих її сутностей. Крім того, неможна також нехтувати й таким явищем, як цифровий розрив, коли нерівний доступ до інформації та технологій може посилити існуючу соціальну та економічну нерівність.

Інформаційний простір: поняття, структура, особливості

Поняття «інформаційний простір», так само як і поняття «інформація», має декілька варіантів визначення. Наприклад, він визначається як сукупність усіх інформаційних ресурсів, засобів їх створення, обробки, зберігання, пошуку, поширення та використання. Крім того, існує визначення, згідно з яким під інформаційний простором розуміється сукупність результатів семантичної діяльності людства. Визначають його також як скоординовану, багаторівневу структуру, що акумулює результати комунікаційної діяльності суспільства, за допомогою конкретних компонентів системи інформації та зв'язку [4].

Наведені визначення дають розуміння того, що структурно інформаційний простір складається з технічної інфраструктури, інформаційних ресурсів та користувачів, і ця структура дозволяє побачити, як різні компоненти взаємодіють і забезпечують функціонування інформаційного середовища.

Технічна інфраструктура є базою інформаційного простору, яка забезпечує всі необхідні умови для створення, зберігання, обробки та передачі інформації. Це фізичні та цифрові системи, що включають комп'ютерні мережі, сервери, персональні пристрої, програмне забез-

печення та телекомунікаційні системи. Без цієї інфраструктури неможливо уявити існування сучасного інформаційного простору, оскільки саме вона забезпечує доступ до інформаційних ресурсів і зв'язок між користувачами.

Інформаційні ресурси є змістовною частиною інформаційного простору, що включає всі види даних, документів, знань і контенту, доступного для використання. Це можуть бути текстові документи, бази даних, цифровий контент, освітні та наукові матеріали, соціальні медіа чи культурні ресурси. Вони є головним об'єктом, з яким працюють користувачі: шукають інформацію, аналізують її, створюють нові ресурси та використовують їх для досягнення своїх цілей. Інформаційні ресурси можуть бути відкритими для всіх або обмеженими у доступі, залежно від їхньої специфіки та правил використання [1, 5].

Користувачі, у свою чергу, є невід'ємною складовою інформаційного простору, адже саме вони створюють попит на інформацію, наповнюють простір новим змістом і забезпечують його активну взаємодію. Це можуть бути як окремі особи, так і організації, що використовують інформацію для особистих, професійних чи соціальних цілей. Взаємодія користувачів з інформаційними ресурсами і технічною інфраструктурою є рушійною силою розвитку інформаційного простору, адже без активної участі користувачів сам простір втрачає свою значущість.

Взаємозв'язок між цими трьома компонентами створює гармонійну систему, де технічна інфраструктура забезпечує функціонування, інформаційні ресурси наповнюють її змістом, а користувачі активно взаємодіють з цими елементами, забезпечуючи ефективне використання інформаційного простору в сучасному суспільстві. Це дозволяє розглядати інформаційний простір не просто як технологічне середовище, а як динамічну систему, що підтримує знання, комунікацію та розвиток.

На поточному етапі розвитку людства технічна інфраструктура інформаційного простору містить у собі комп'ютери, комп'ютерні мережі та програмне забезпечення, під інформаційними ресурсами розуміються данні, бази даних (сховища) та, безпосередньо, знання, а користувачами є люди, що створюють, використовують та поширюють інформацію.

У сучасних дослідженнях [5] говориться про те, що натеper інформаційний простір неможна трактувати як певну територію, оскільки він позбувся усіх обмежень, що є притаманними простору фізичному, та розуміти під інформаційним простором «середовище здійснення суб'єктами інформаційної сфери діяльності, пов'язаної зі створенням, збиранням, одержанням, зберіганням, використанням, поширенням, охороною та захистом інформації, на яку поширюється юрисдикція України, а також функціонуванням національної інформаційної інфраструктури».

Історія розвитку інформаційного простору сягає корінням у світанок людської цивілізації, яким є винахід писемності. Близько 3200 р. до нашої ери шумери розробили першу відому систему письма — клинопис, що стало ключовим моментом, який дозволив записувати та поширювати знання поза межами усної традиції.

Наступним наріжним каменем стали бібліотеки стародавніх цивілізацій (Єгипет, Греція, Рим), що служили ранніми центрами збору, зберігання та розповсюдження інформації.

Відчутним стрибком стала епоха друку: друкарський верстат, винайдений Йоганном Гутенбергом приблизно в 1440 р., здійснив революцію в розповсюдженні інформації. Це зробило книги доступнішими та призвело до поширення грамотності та зростання знань.

Телеграф, винайдений у XIX ст., забезпечив швидкий міжміський зв'язок, змінивши спосіб передачі інформації на великі відстані, а поява наприкінці XIX ст. телефону ще більше революціонізувала

спілкування, зробивши його більш особистим і доступним.

Винахід комп'ютера в середині XX ст. заклав основу для цифрової ери — появи Інтернету, створення глобальної мережі, яка об'єднує мільярди людей і пристроїв та сприяв докорінній зміні способу доступу до інформації, до її обміну та споживанню.

Поява Всесвітньої павутини на початку 1990-х років зробила Інтернет більш зручним для користувачів, реалізуючи можливість онлайн-контенту та послуг, сприяла розвитку соціальних медіа-платформ (Facebook, Twitter, Instagram) та змінила для користувачів процеси підключення, спілкування та обміну інформацією, створюючи нові форми соціальної взаємодії й публічного дискурсу.

Штучний інтелект призвів до швидкої трансформації інформаційного простору, створюючи нові способи аналізу, обробки та генерації інформації, а поява такого феномену, як Інтернет речей (IoT) забезпечила взаємопов'язаність повсякденних пристроїв та генерацію величезних обсягів даних, що ще більше розширило інформаційний простір.

Таким чином, історія інформаційного простору — це історія безперервної еволюції, що рухалася технологічними інноваціями та людською винахідливістю.

Інформаційний простір продовжує розвиватися безпрецедентними темпами, створюючи як чималі можливості, так і значні виклики. Вище вже згадувалися проблеми інформаційного перевантаження: потужні інформаційні потоки ускладнюють процес пошуку достовірних даних та прийняття обґрунтованих рішень, призводять до дезінформації та різного роду маніпуляціям. Поширення фейкових новин та пропаганди підриває довіру до інформації та ускладнює формування об'єктивної картини світу, а стрімке зростання кіберзагроз створює ризики для особистих даних, фінансової та національної безпеки [5].

Неможна нехтувати також й психологічними наслідками, що виникають через

тривале перебування в інформаційному просторі та можуть призводити до стресу, залежності від гаджетів, зниження концентрації уваги та інших проблем. Все це свідчить про необхідність вживання запобіжних заходів при спілкуванні у цифровому просторі. Необхідною складовою такого спілкування має бути розвиток критичного мислення та навичок перевірки інформації, що допомагає відрізнити факти від фейків. Обов'язковим компонентом стала також, так звана, цифрова гігієна — захист персональних даних, використання надійних паролів та антивірусних програм як складових кібербезпеки. Ці базові навички мають супроводжуватися збалансованим використанням технологій і свідомим обмеженням часу, проведеного в мережі для уникнення інформаційного перевантаження та збереження психічного здоров'я.

Право на інформацію в контексті охорони здоров'я

Право на інформацію є одним із фундаментальних прав людини, закріплених і гарантованих статтею 34 Конституції України, що означає «право кожного на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань; право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб на свій вибір» [6]. Наявність цієї норми забезпечує прозорість діяльності державних органів, сприяє участі громадян у прийнятті рішень, дозволяє громадянам захищати свої права та інтереси, що є свідчення демократичних поглядів країни.

Хоча право на інформацію є доволі широким, воно не є абсолютним. Існують певні обмеження, наприклад, здійснення цих прав може бути обмежене законом «в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупе-

редженості правосуддя» [6, 7]. Обмежена доступом може бути інформація, яка стосується приватного життя особи, або комерційна таємниця.

казане вище можна пояснити як те, що реалізація певних прав людини може бути обмежена законом у випадках, коли це необхідно для захисту суспільних інтересів. Незважаючи на те, що права людини є фундаментальними та універсальними, існують ситуації, коли держава може встановлювати обмеження, щоб забезпечити баланс між правами окремої особи та потребами суспільства в цілому.

Однією з таких підстав є необхідність забезпечення національної безпеки та територіальної цілісності, коли йдеться про захист держави від зовнішніх або внутрішніх загроз, таких як тероризм чи війна. Також держава може регулювати права громадян у випадках, коли це потрібно для підтримання громадського порядку або запобігання злочинам, наприклад, щоб уникнути заворушень, протестів або інших форм соціальної напруги, які можуть призвести до насильства.

Окрему увагу приділяють охороні здоров'я населення, коли обмеження можуть вводитися для боротьби з поширенням інфекційних хвороб чи для запобігання поширенню неправдивої інформації, яка може створити паніку або шкоду. Крім того, законодавство передбачає обмеження з метою захисту репутації та прав інших осіб. Це стосується, наприклад, заборони наклепу, дискримінації чи порушення приватності.

Не менш важливим є аспект запобігання розголошенню конфіденційної інформації, яка була надана в умовах довіри, зокрема це може стосуватися державної, професійної чи особистої таємниці. Також у тексті йдеться про підтримання авторитету і неупередженості правосуддя, що передбачає обмеження публікацій або висловлювань, які можуть вплинути на об'єктивність судового розгляду.

Усі ці обмеження мають бути обґрунтованими, пропорційними та застосову-

ватися виключно тоді, коли вони справді необхідні для досягнення конкретної суспільно значущої мети. Важливо, щоб такі обмеження були чітко визначені у законодавстві, а їхнє застосування перебувало під контролем судової системи, що забезпечує дотримання прав людини навіть в умовах їх обмеження.

Окремим питанням є право на інформацію в контексті охорони здоров'я. Стаття 6 Закону України «Про охорону здоров'я» [8] забезпечує громадянам право на отримання достовірної та своєчасної інформації про стан свого здоров'я, а також про здоров'я населення в цілому. Це право охоплює не лише доступ до інформації про наявні захворювання, але й знання про існуючі та потенційні фактори ризику для здоров'я, їхню природу та ступінь впливу. Закон спрямований на те, щоб гарантувати громадянам можливість усвідомленого і відповідального підходу до питань свого здоров'я та здоров'я суспільства.

Практично це означає, що кожна людина має право отримати повну, зрозумілу і достовірну інформацію про свій медичний стан, включаючи результати обстежень, поставлений діагноз та запропоновані методи лікування. Ця інформація має бути подана у доступній формі, щоб пацієнт міг повною мірою зрозуміти суть медичних процедур, які плануються або проводяться. Також передбачається, що пацієнту пояснюються можливі варіанти лікування, переваги та недоліки кожного з них, ризики, побічні ефекти та прогноз результатів.

Особливо важливо, що це право на інформацію дає можливість пацієнту активно брати участь у прийнятті рішень щодо свого лікування. Наприклад, пацієнт має змогу вибирати між різними методами лікування або відмовитися від медичного втручання, якщо він не вважає його доцільним для себе. У таких випадках лікар зобов'язаний надати пацієнту всі необхідні роз'яснення, щоб його вибір був усвідомленим і базувався на повному розумінні ситуації.

Крім того, право на інформацію стосується не лише окремих осіб, але й населення в цілому. Громадяни мають право знати про загальний стан системи охорони здоров'я, про епідеміологічну ситуацію, наявні програми профілактики, вакцинації чи державні заходи, спрямовані на покращення умов життя та здоров'я.

Це положення закону сприяє прозорості системи охорони здоров'я, підвищує рівень довіри між пацієнтами та медичними установами і забезпечує ефективний захист прав людини у сфері здоров'я.

Відомо, що інформовані пацієнти більш відповідально ставляться до свого здоров'я, що покращує результати лікування, а знання своїх прав допомагає пацієнтам захиститися від некваліфікованої медичної допомоги.

Варто наголосити, що при цьому інформація про стан здоров'я пацієнта є конфіденційною: «Пацієнт має право на таємницю про стан свого здоров'я, факт звернення за медичною допомогою, діагноз, а також про відомості, одержані при його медичному обстеженні. Забороняється вимагати та подавати за місцем роботи або навчання інформацію про діагноз та методи лікування пацієнта» [9]. Дана стаття закону визначає право пацієнта на захист його особистої інформації, що стосується медичної сфери, і забезпечує конфіденційність у взаємовідносинах між пацієнтом і медичними установами. Пацієнт має право на збереження в таємниці інформації про стан свого здоров'я, включаючи будь-які дані про фізичний або психологічний стан, що були отримані в результаті діагностичних чи лікувальних процедур. Також закон захищає факт звернення особи за медичною допомогою, не допускаючи розголошення самої події звернення до медичного закладу.

Окремо підкреслюється, що інформація про діагноз, методи лікування чи будь-які дані, отримані в процесі медичних обстежень, також підпадають під захист. Ці положення спрямовані на забезпечення недоторканності приватного життя пацієнта.

Закон забороняє вимагати чи подавати будь-які дані про стан здоров'я, діагноз або методи лікування пацієнта за місцем роботи чи навчання. Це положення служить захистом громадян від дискримінації або упередженого ставлення через стан їхнього здоров'я. Розголошення інформації без згоди пацієнта вважається порушенням і може спричинити юридичну відповідальність, яка залежить від характеру порушення і може бути дисциплінарною, адміністративною або кримінальною [10].

Метою цієї норми є захист прав людини, зокрема забезпечення приватності і запобігання дискримінації. Водночас вона сприяє підвищенню довіри до медичної системи, оскільки пацієнти можуть бути впевнені в тому, що їхні персональні дані не будуть використані проти них або передані третім особам без їхнього відома і згоди.

Висновки

1. У сучасному світі інформація є ключовим ресурсом, що визначає розвиток суспільства, економіки та науки. Вона відіграє вирішальну роль у формуванні громадянського суспільства, забезпеченні технологічного прогресу та прийнятті обґрунтованих рішень.

2. В галузі охорони здоров'я інформація є життєво важливою для забезпечення прав пацієнтів, підвищення якості медичних послуг та ефективного управління системою охорони здоров'я. Право на інформацію в контексті охорони здоров'я гарантує пацієнтам доступ до достовірної та своєчасної інформації про стан їхнього здоров'я, а також про здоров'я населення в цілому.

3. Інформаційний простір є динамічним середовищем, що постійно розвивається під впливом технологічних інновацій. Він складається з технічної інфраструктури, інформаційних ресурсів та користувачів, які взаємодіють між собою, створюючи та поширюючи інформацію.

4. Інформаційне перевантаження, дезінформація та кіберзагрози є серйозними викликами, що потребують уваги та

ефективних заходів. Розвиток критичного мислення, навичок перевірки інформації та цифрової гігієни є необхідними для безпечного та ефективного використання інформаційного простору.

5. Право на інформацію є фундаментальним правом людини, але воно не є абсолютним і може бути обмежене в інтересах суспільства. Інформація про стан здоров'я пацієнта є конфіденційною, і її розголошення без згоди пацієнта є порушенням закону.

6. Майбутні медичні управлінці повинні володіти знаннями та навичками в галузі інформаційної політики та цифровізації сфери охорони здоров'я для ефективного використання інформації й покращення системи охорони здоров'я.

7. В умовах воєнного стану особливого значення набувають навички стратегічного інформаційного планування, кризових комунікацій та протидії дезінформації.

8. Навчання в галузі інформаційної політики та цифровізації є невід'ємною частиною підготовки фахівців охорони здоров'я. Від їхньої компетентності залежить здоров'я та добробут населення, а також інформаційний суверенітет держави.

Література

1. Васюк Н. О., Кузюк М. Г. Запровадження електронної системи охорони здоров'я як важливий напрям трансформації медичної галузі // Державне управління: удосконалення та розвиток. 2022. № 1. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/1_2022/39.pdf. <https://doi.org/10.32702/2307-2156-2022.1.37>

2. Драган І., Дацій Н., Орлова Н. Світовий досвід реалізації державної політики фінансового забезпечення галузі охорони здоров'я та надання медичних послуг // Публічне управління та місцеве самоврядування. 2023. № 3. С. 15–22. <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2023-3-3>

3. Орлова Н.С., Драган І.В. Реалізація механізмів державного управління у реформуванні охорони здоров'я України

// Наук. перспективи. 2023. № 10 (40). С. 226–241. [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-10\(40\)-226-241](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-10(40)-226-241)

4. Орлова Н., Бурик З. Державна інформаційна політика в Україні в сфері охорони здоров'я // *Expert: Paradigm of Law and Public Administration*. 2021. No 14. P. 233–242. [https://doi.org/10.32689/2617-9660-2021-2\(14\)-233-242](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2021-2(14)-233-242).

5. Михайленко П. М., Скалецький Ю. М., Протас С. В. Інформаційні та інституційні ресурси формування державної політики у сфері охорони здоров'я в Україні // *Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України*. 2021. №2. С. 62–68. <https://doi.org/10.11603/1681-2786.2021.2.12383>

6. *Інформаційний простір держави як сфера реалізації Інформаційного суверенітету* / О.М. Солodka // *Інформація і право*. 2020. № 4(35). С. 39–46. [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2020.4\(35\).221216](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2020.4(35).221216)

7. *Право на доступ до інформації як елемент правового статусу особи*. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0012323-12#Text>.

8. *Урядовий контактний центр*. Режим доступу: <https://ukc.gov.ua/folder/informatsiya-dlya-roz-yasnennya-shhodo-peretynu-administrativnoyi-mezhi-na-kontrolnyh>

9. *Ходаківський М. П.* До проблеми правового регулювання конфіденційної інформації про фізичну особу у сфері охорони здоров'я // *Часопис Київ. ун-ту права*. 2023. № 4. С. 159–165. <https://doi.org/10.36695/2219-5521.4.2023.29>

10. *Бищенко Г.М.* Принципи державної політики у реалізації електронної охорони здоров'я в Україні // *Державне управління. Удосконалення та розвиток*. 2024. № 6. С. 262–267. <https://doi.org/10.32702/23066814.2024.6.262>

27.03.2025

Відомості про авторів:

Радзішевська Євгенія Борисівна — кандидат фізико-математичних наук, доцент, кафедра медичної та біологічної інформатики; Харківський національний медичний університет; Харків, Україна; email: radzishevaska@ukr.net; ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9149-7689>

Рисована Любов Михайлівна — кандидат технічних наук, доцент, кафедра медичної та біологічної інформатики; Харківський національний медичний університет; Харків, Україна; email: lm.rysovana@knmu.edu.ua; ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7937-4176>

Гранкіна Світлана Семенівна — старший викладач, кафедра медичної та біологічної інформатики; Харківський національний медичний університет; Харків, Україна; email: ss.hrankina@knmu.edu.ua; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1689-5817>

Алексеєнко Роман Васильович — кандидат медичних наук, доцент; кафедра фізіології; Харківський національний медичний університет; Харків, Україна; email: rv.alekseinko@knmu.edu.ua; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0926-7903>